

¿Qui va escriure l'Antic Testament?

Harold Bloom, en el seu llibre *Book of J*, assegura que una dona podria ser l'única autora de la Bíblia hebrea original. La polèmica està servida i els teòlegs catalans en parlen.

Parlar de la Bíblia comporta parlar de la fundació de la fe cristiana i de l'esperança de salvació dels creients al llarg dels segles. Molts la consideren l'única revelació real de Déu a la humanitat. Però l'Antic Testament és, en molts sentits, una misteriosa i enigmàtica col·lecció d'escrius. Aclarir la confusa paternitat d'aquest intrigant mosaic de narracions històriques, cartes, sermons i visions apocalíptiques que donen cos a la sagrada escriptura ha generat l'aparició de controvertides tesis, sovint no massa acceptades entre els estudiosos més conservadors. El llibre del professor de Yale Harold Bloom n'és un clar exemple.

UNA DONA I POC RELIGIOSA

Aquest llibre, recentment publicat, ha estat arxivat tot just sortir al carrer, particularment a causa de la provocativa tesi que afirma que l'autor de les parts més velles de la Bíblia —les històries d'Adam i Eva, Noè, Josep i Moisès— va ser una dona, descendent del rei David, al voltant del segle X a C.

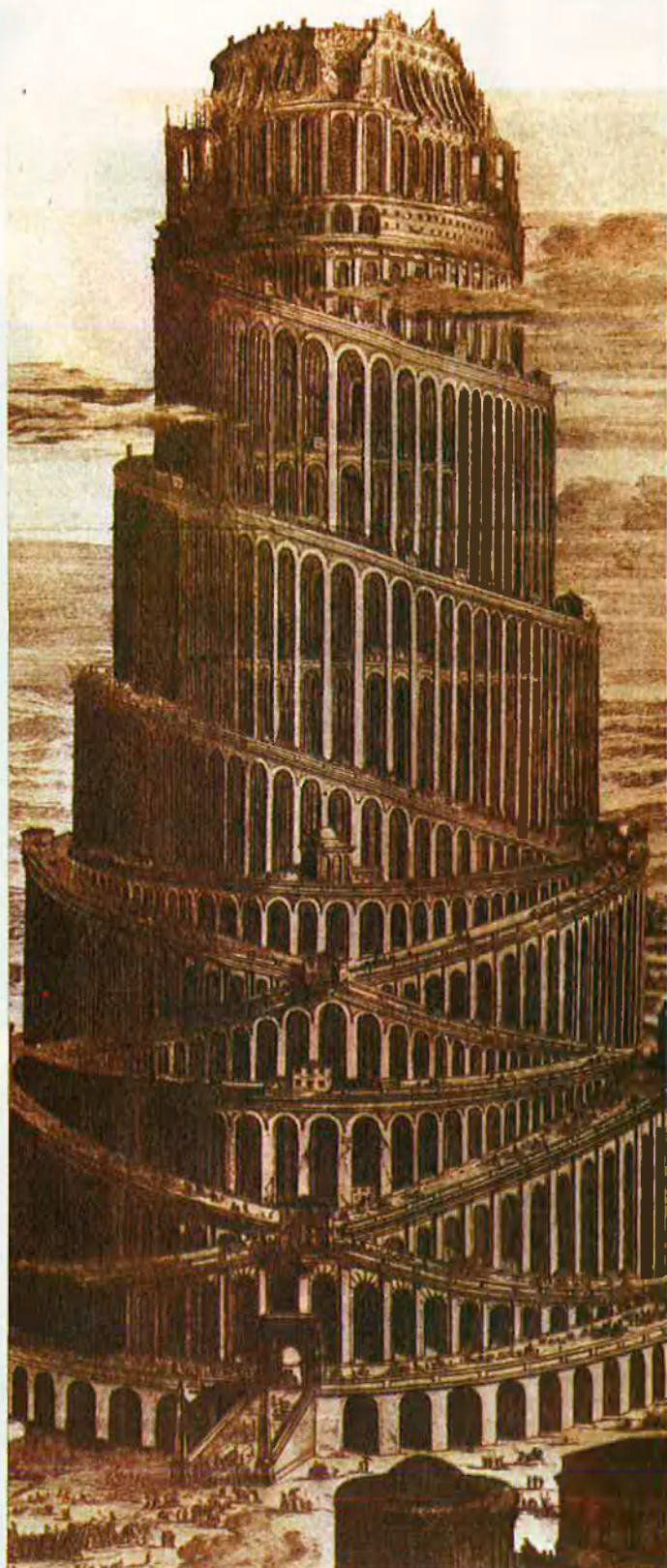
No obstant això, i malgrat l'interès popular suscitat, aquesta tesi és la part menys polèmica de l'argument de Bloom. En efecte, la idea que l'Antic Testament fos redactat per una dona ja fou suggerida l'any 1987 per Richard Friedman, un alumne de la Universitat de Califòrnia, a San Diego. Allò que en realitat va "banyegar els estudiosos i els bous religiosos", segons Bloom, és la seva afirmació que l'autor J (així l'anomena per-

què fa referència al text jahvista de l'Antic Testament i també a Déu com "Jahvè") no va ser en absolut un escriptor religiós. Haurien estat les posteriors intromissions dels "plagiaris i moralitzadors de segona classe", afirma Bloom, les que "l'haurien convertit en la Sagrada Escripura".

L'escriptor Jaume Lorés creu que aquesta part de l'Antic Testament és una "barreja de textos religiosos i no religiosos, la qual cosa no vol dir que siguin antireligiosos, però l'instint religiós sí que hi és. Si ho va redactar una dona o un home no té cap importància, ara bé, afirmar amb tanta rotunditat que va ser una dona és una mica provocatiu i amaga una miqueta de trampa, perquè als EUA hi ha molts fabricants de *best sellers*".

D'altra banda, per a Enric Cortés, biblista i cap del departament de Bíblia de la Facultat de Teologia de Barcelona, aquesta tesi, més que provocativa, "és poc formal i l'autor no s'ha acostat al text bíblic amb prou seriositat. Amb obres con aquesta es corre el perill de llançar la sospita que el cristianisme hauria nascut amb la voluntat d'enganyar". Respecte a l'autoria del text, Cortés afegeix que "ni es tracta d'una dona, perquè tant l'Antic Testament com el Nou Testament són terriblement masculistes, ni d'un actor concret —un concepte molt posterior—, ni tampoc d'una obra no religiosa. De cap d'aquests documents es pot negar la seva religiositat".

Finalment, Enric Capó, teòleg protestant, qualifica aquesta teoria de "fantàstica, desbaratada, amb voluntat de sensa-

ARXIU

cionalisme i de vendre llibres" i a l'igual que Cortés, col·loca el llibre de Bloom als costats de llibres de ciència-ficció del tipus *Crist va morir al Caixmir* i *Caballo de Troya*.

Una de les argumentacions que hi addueix Bloom és que idees tals com el pecat i la pèrdua de la gràcia divina per part de la humanitat no són trobades a l'original. "Això és cert —afirma Cortés—, els conceptes teològics de gràcia i pecat ens els dona la teologia per entendre d'una manera coherent i estructurada què hi ha en aquell text. Vénen de la idea de natural i sobrenatural que, evidentment, són elucubracions posteriors".

Bloom creu que tampoc el Jahvè del text jahvista va ser un ésser superior, com el Déu just retractat al Toràh, a l'Alcorà i al Nou Testament. D'aquesta manera, el judaisme modern, l'Islam i tota la cristianitat adoraven, en realitat, un impostor.

Servit l'escàndol, és fàcil imaginar-se els alumnes religiosos fent cua per criticar les idees de Bloom. Malgrat això la seva obra té nombrosos defensors, és una blasfèmia per als que creuen que el Pentateuc —els primers cinc llibres canònics de l'Antic Testament, escrits per Moisès: Gènesi, Èxode, Levític, Nombre i Deuteronomi— va ser divinament revelat a aquest profeta hebreu. Els crítics laics posen el crit al cel i alguns reprotxen

a Bloom per fer ús d'una nova traducció de David Rosenberg, que substitueix l'elevat llenguatge del rei David per un to més aspre, ple de jocs de paraules i ironies.

Titllen el vocabulari d'estrepitós, poca-solta, sobreexcitat i dolent. El professor de Berkeley, Robert Alter, autor de *L'Art de la narrativa bíblica*, acusa Rosenberg de "tergiversació de termes bíblics... Aquesta no és un versió anglesa de l'original, sinó una inter-

ARXIU

pretació disfressada de traducció".

VERSIONS CONTRADICTÒRIES

La confiança de Bloom en la "tesi documental", proposada per alguns autors dels primers textos, és també qüestionada. Alguns alumnes alemanys en el segle XIX, observaren en la Bíblia freqüents versions contradictòries d'una mateixa història i teoritzaren que quatre autors diferents havien contribuït en cada fragment, entreteixits després per un editor al voltant del 450 aC.

Aquesta teoria de les diverses fonts documentals de l'Antic Testament era fins ara la base de la majoria dels estudis bíblics. Però actualment, diversos autors s'hi oposen aferrissadament. També els alumnes jueus ortodoxos la refusen considerant-la una invenció cristiana i antisemítica.

Altrament, defensors de la tesi documental també critiquen l'obra de Bloom perquè entenen que l'únic "autor" legítim de ser estudiat és el col·lectiu —la suma de les tradicions populars, nombrosos autors i finalment els editors— que produí el text que nosaltres coneixem avui. Així mateix, l'acusen de prodigar la invenció en intentar extraure els components J (jahvistes) de la resta.

Bloom es burla successivament de la idea que el talent col·lectiu o la tradició oral haguessin pogut crear tal obra mestra i la compara a Shakespeare i Homer. Assegura, a més, poder destriar en hebreu el geni original, que es troba enterrat en la prosa del seus successors, a qui Bloom considera "horribles, avorrits" i així ho vol demostrar. "Tal escriptor mereix més atenció que molts creadors, moltes esglésies i moltes conviccions erudites".

ARXIU

Però Bloom, de més a més, admet el seu "anhel desesperat" per descobrir una religió menys ossificada que la que troba a les modernes fes d'Occident. El Jahvè del text jahvista era com un nen, exuberant, capritxós i salvatge. ¿Perquè —pregunta Bloom— tal força vital ha de ser suplantada per una "divina burocràcia" inspirada només en el temor i en la por? Jahvè és l'alè, la personalitat i la frescor. ¿Com

podem no creure en semblant Déu?

Segons Enric Cortés, aquesta teoria és deficient perquè s'hi apliquen categories humanes a Déu. "És veritat que Déu és descrit així en aquest document, però és una manera primitiva de presentar-lo i no se'n pot traure mai una visió global i definitiva". Aquest biblista accepta que hi ha un tipus de cristianisme inspirat en el temor. "Això existia en certs predicats d'alguns sacerdots d'abans del Concili Vaticà Segon i avui es pot dir que hi ha gent que es mou pels escrúpols i la por a què passarà després de la mort o al suposat càstig, però això és minoritari i molt malaltís".

Enric Capó i Jaume Lorés comparteixen la idea d'una evolució del concepte de Déu al llarg de l'Antic Testament, un desenvolupament que es produeix a mesura que les persones el descobreixen. Però Lorés pensa que la por apareix al cristianisme "cada vegada que es reula cap a l'Antic Testament".

Els treballs bíblics no són sovint candidats a les llistes dels *best sellers*. Però *Book of J*, en el curt camí recorregut abans de ser condemnat a l'ombra i a la pols dels arxius, n'ha esdevingut un. Potser perquè els dissidents religiosos nord-americans creuen que la Bíblia no s'ha de llegir segons dicta la norma. Bloom així ho sospita.

Joan Marí

